

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

ḥ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

אדני יוסף ארתו ויתלהו אל בית הסהר
מקום אשר אסורי המלך אסורים ויהי
שם בבית הסהר : כא ויהי יהוה ארת
יוסף ויש אליו חסד ויתן חנו בעיניו שר בית
הסהר : כב ויתן שר בית הסהר ביד
יוסף את כל האסורים אשר בבית הסהר
ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה :
אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה
בדו באשר יהנה אתו ואשר הוא עשה
בשביעי יהנה מצליח : פ א ויהי אחר
הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים
והאפה קאליהם למלך מצרים :
ב ויקצף פרעה על שני קריסיו על שר
המשקים ועל שר האופים : ג ויתן אתם
במשמר בית שר הטבחים אל בית הסהר
ק מקום אשר יוסף אסור שם : ד ויפקד
שר הטבחים את יוסף אתם וישרת אתם
ויהיו ימים במשמר : ה וחקלמו חלום
שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון
חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרים
אשר אסורים בבית הסהר : ו ויבא אליהם
יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים :
ז וישאל את קריסיו פרעה אשר אתו
במשמר בית אדניו לאמר מדוע פניכם
רעים היום : ח ויאמרו אליו חלום חלמנו
ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלוא
לאלהים פתרנים ספרו נא לי : ט ויספר
שר המשקים את חלמו ליוסף ויאמר לו
בהלומי

אסורי
בשביעי

ותיה ויהביה בבית אסורי אתרא דאסורי
דמלכא אסורין ויהנה תמן בבית אסורי :
כא ונתנה מימרא דיי בסעדיה דיוסף
ונגד ליה הסדא ויהביה לרחמין בעיניו רב
בית אסורי : כב ויהב רב בית אסורי
בידא דיוסף נת כל אסוריא די בבית אסורי
ות כל דעבדן תמן על מימריה הורה
מיתעבד : כג לית רב בית אסורי חו
נת כל סורחן בידיה דמימרא דיי בסעדיה
ודיה הוא עבד יי מצלח : א ונתנה דמו
פתגמיה האילין סרחו שקיא דמלכא
דמצרים ונתחומא לרכונהון למלכא
דמצרים : ב ורגיזי פרעה על תרין רברבניהו
על רב שקי ועל רב נחתומי : ז ויהב נתהון
במטרת בית רב קטוליא בבית אסורי אתרא
די יוסף אסיר תמן : ד ומני רב קטוליא
נת יוסף עמהון ושמש נתהון נתהו יומין
במטרא : ה וחקלמו חלמא יתרוהון גבר
חלמיה ובליליא חד גבר כפושרן חלמיה
שקיא ונתחומא די למלכא דמצרים דאסורין
בבית אסורי : ו ואתא לנתהון יוסף
בצפרא ותוא נתהון והא אינון נסיסין :
ז ושאל ית דברבי פרעה דעמיה במטרת
בית רבניה למימר מה דיין אפיכון בישין
יומא דיין : ח ויאמרו ליה חלמא חלמנא
ופשר לית ליה ואמר להון יוסף הלוא מן
קדם יי פושרן אישתעו כען די :
ט ואישתעי רב שקי ית חלמיה ליוסף
ואמר

אס
רב
לכ
בני
מור
חל
דח
אש
כא
נת
לכ
כמ
שר
יו
חל
שם
לכל
ית
לומ
הס
כא
אס
ואס
עו
הי
וכ
גס

אסירי אתה דאסירי מלכא וגוי : בא ונתנה מימרה בן בסעדיה ליוסף ונגד עליה חסדא ויבב בחמיתה בעוה
 רב בן אסירי : כב ומני רב ביה אסירי בן יוסף ית כל אסירי דבבית אסירי נירי כל דעברין פמן הוא מפקח
 למעבר : כג לית צרוך לרב בית אסירי למגשר ית יוסף באורח כל אסירי ארום לא חמי ית כל סורחן בידיה
 גנין דמימר דין הנה בסעדיה ודהוא עבד יי מצלה : א ונתנה בחר פתגמייא האלון ואתחננוא למימר סחרו רב
 מוזגינא דמלכא דמצרים ורב נחתומינא ואתיעטו למרמי סמא דמותא במיליה ובמשקיה למקטל לריבונותו וגוי :
 ב רגנס פרעה קדי שמע על הרין רבךנוי וגוי : ג ויבב יהווס במטרא בן רב ספוקלטוריא לבית אסירי וגוי :
 ד ומני רב ספוקלטוריא ית יוסף וגוי : ה וחקלו חילמא חריהון גבר חילמיה בליליא חד גבר חלמיה ופושרן
 חילמא דחכריה מוזנא ונחתומא די למלכא וגוי : ו ואחא לנותהון יוסף בצפרא ונתמא יתהום ודא איגון בגיטין :
 ז ושאל ית רבךבי פרעה דעמיה במטרת ביה דרבוגיה למימר מדין סבר אשיכון ביש יומא דין מקל יומיא
 דהניחון הקא : ח ואקברו ליה חילמא חילמנא ופשר לית ליה ואמר להון יוסף דהלא מן קדם יי פושרו חלמייא
 אשקעו קדון לי : ט ואשקעו רב מוזנא ית חלמיה ליוסף ואמר ליה חמי הנית בחלמי ודא גפנא קדמי :

ובגופנא

רשי

(כא) ויט אליו הכר - שהיה מקובל לכל רואיו ולשון כלה נאה וחסודה שכונסה : (כב) הוא היה עושה - כתרומתו בחימריה הוה
 מתעבד : (כג) באשר ה' אתו - כשכילשה' אתו : (א) אחר הדברים האלה - לפי שהרגילה אותה ארורה את הנדיק כפי כלס
 לדבר בו הכא להם הק"כ סודאנס של אלו שיפנו אליהם ולא אליו ועוד שתכוח הרווחה לנדיק על ידיהם : חטאו - זה
 כמלא זכוב כפיילי פוטירין שלנו וזה נמלא נרוד כגלוסקין שלו : אופה : את פת המלך ואין לשון חמיה אלא כפת כלעז פישטור : (ד) ויפקד
 שר הטבחים את יוסף - להיות אתם : ויהיו ימים במשמר - שנים עשר חדש : (ה) ויחלמו חלום שניהם : ויחלמו שניהם חלום
 זה פשוט ומדרש כל ח' חלם חלום שניהם שחלם את חלומו ופתרון חכירו - וזה שנאמר וירא שר האופים כי טוב פתר : איש כפתרון
 חלומו - כל אחד חלום חלום הדומה לפתרון העתיד לכא עליהם : (ו) זועפים - ענבים כמון (מלכים אב) סר וזעף
 ויגף

באר רחובות דקדוקי רשי

שם דבר ויעוברת (כל"א טראנין) כי"נס השם דבר בטעם מלרע : (ה) משום - דלעיל מיניה כתב רש"י דלדעת המדרש
 לכל אחד חלם חלום שניהם היינו חלום עזמו ופתרון חכירו לפי זה כאשר יפחר להם יוסף חלומותיהם אין זה רבותיה ליוסף כי הם
 יחסבו כנפסם כמון דשינו חלם פתרון חכירו כמון כן חלם ליוסף פתרון דשינו לכן קאמר רש"י לכל אחד חלם חלום הדומה לפתרון ורצה
 לומר דלאודווקא דחלם לכל אחד פתרון דחכירו עמם אלא דומה לפתרון היינו כעין פתרון ויוסף אמר להו פתרוניס מוטס אס כן שפיר
 רכותיה

רשב"ם

(כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף - מיד באלתו כמו שביקש מוזני יוסף כי אס זכרתי אתך : וישכח הווען מרובה אמריכן - עד שעה
 שהקכ"ב עשה ליוסף ניסים והוצרך להזכירו :

חסרת וישב מיסוד רבינו שמואל

ויהי

מכלל יופי

הסדר : (מקום) - ולעולם - בארמית כמו דבר מן זכריס ומנו
 בא סמוך על מלת אשר : כהם זה כל וכאורה למויעוט :
 (אסורי) כחוב והוא פעול
 ואסירי קרי והוא האר והענין אחד : (כב) הוא היה
 עושה) כתרומתו שלא היו עושים דבר אלא על פיו כאלו הוא
 היה עושה : (כג) (כל מאומה) - מייעוט אחר מייעוט
 וכן כמדברי הרקאן במשה - ולרבו ויקראו ואף
 גם זאת - ושרש מלת מאומה מאם לפי שהמלה טלעיל
 וענינה כלום :

מ (א) (לאדוניהם) - המסורה כל לשון אדנות עבס
 כוכ"ל לא מפיק אלף ברמן שבעה וזה אחד מהם :
 (ב) (סריסו) הם הלסוריס וידוע הוא ולדעת אנקלוס עמנו
 שר וממנה שכן תרגם רבדבנוהי : (ג) (במשמר) - פירוש
 בית הסוהר כלומר מקום שיהיו נשמרים : (ד) (ויפקוד) -
 ענין מנוי וגזירות : (ה) (כפתרון) - ענינו פירוש וביאור
 החלום : (ו) (זועפים) - ענין הקצף והכעס :
 (ז) (פניכס) : נקדאוכן לפי שהו פונות הנרה והנרה :
 (ח) (רעים) - ענין דלות הגוף והשתנות הפנים : (ט) (בחלומי)
 דאיהי 59 נט

בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה־גַפְּנֵי לֶפְנָיִךְ : י וּבִנְפֵן שְׁלֹשָׁה שְׂרֵיגִים וְהוּא כְּפִרְחֵת עֵלְתָהּ נֹצֶה הַבְּשִׁילֹוֹ
 אֲשֶׁכְלוּתֶיהָ עֲנָבִים : יא וְכֹס פְּרָעָה בְיָדִי
 וְאָקַח אֶת־הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֹתָם אֶל־כֹּס
 פְּרָעָה וְאֶתֶּן אֶת־הַכֹּס עַל־כַּף וּפְרָעָה :
 יב וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פִּתְלֹנִי שֶׁל־שֵׁרֶת
 כְּשֵׂרֵיגִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם : יג בְּעוֹד י
 שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשֵׂא פְּרָעָה אֶת־רֹאשָׁהּ וְהִשְׁיבָהּ
 עַל־כַּף וְנָתַתְּ כֹּס־פְּרָעָה בְיָדוֹ כַּמְשַׁפֵּט
 הָרֹאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מְשַׁקְּהוֹ יֵד בְּיַאֲסִי־זִכְרֹתַי
 אֲתָךְ כִּי אֲשֶׁר יֵשֵׁב לְךָ וְעֲשִׂיתָנָא עִמָּדִי חֶסֶד
 וְהוֹבֵרְתָנִי אֵל פְּרָעָה וְהוֹצֵאתָנִי מִן־חֲבִית
 הַזֶּה : טו כִּי־יִגְנֹב גִּנְבְּתִי מֵאַרְצֵי הָעֲבָרִים
 וְגַם פֶּה לֹא־עֲשִׂיתִי מֵאוֹמָה כִּי־שָׁמוּ אֹתִי
 בְּבוֹר : טז וַיֵּרָא שְׂרֵי־הָאָפִים כִּי־טוֹב פִּתְרֵן
 וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אֶף־אֲנִי בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה
 שְׁלֹשָׁה סֵלִי חֲרִי עַל־רֹאשִׁי : יז וּבִסֵּל
 הַעֲלִיּוֹן

עַל־רִישִׁי : יז וּבִסְלָא עֲלָאָה מִכָּל מִיכְלָא דְּפְרָעָה עוֹבֵד נְחָתוֹם וְעוֹפָא אָכִיל יִתְהוֹן

מִן רְשִׁי
 (מִכְחָז) זַעֲמָה אֵשׁ : (י) שְׂרֵיגִים : זְמוּרֹת אֲרוֹכוֹת שְׁקוּרִין וַיֵּדִיּוֹן : וְהוּא כְּפִרְחֵת - דְּמַהֲלִפְרֵחַת וְהִיא כְּפִרְחֵת נְדִמָה לִי
 בְּחִלּוּמֵי כִלְוֵי הַיָּם כְּפִרְחֵת - וְחֲחִי הַפְּרַח עֵלְתָהּ נֹצֶה כִּי עָשָׂה מִדְּרַשׁ אֲשֶׁר בְּרַב־עֲוָה אֲכִי כִּי כִּשְׂפִילוֹ וְהִיא כִּד אֲפִרְחַת חֲסוּקָה לְכַלְכֹּן תִּכְתִּי גֹסֶס
 סֵל פִּרְחֵת - כִּן גְּדוֹל מִפְּרַח כִּדְכִיב (יִשְׁעֵיהָ יוֹח) וְכֹסֶר גְּמוּל יִהְיֶה נֹצֶה וְכִתִּיב (בְּמִדְבָר יוֹ) וַיֵּלֶךְ פְּרַח וְהִדֵּר וַיִּנְקֵן לִין : (יא) וְאֲשַׁחַט -
 כְּתִיב וְעֲצֵרִית וְהִדְכָה יִסְכְּלוֹן מַעֲבָה : (יב) שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם - סִימּוֹן הֵם לִן לְשֹׁלֶשֶׁת יָמִים וַיֵּשֶׁר מִדְּרַשׁ אֲנִידָה הִרְכָה : (חֲלוּלֵין צַב) :
 (יג) יֵשֵׂא פְּרָעָה אֶת־רֹאשָׁהּ - לִשׁוֹן מִזְכּוֹן כִּי־פִקּוֹד שֶׁאֵר עֲבָדוֹ לְשֶׁדֶת לְפָנָיו כַּמְעוֹדָה יִמְנֶה לוֹתֵךְ עִמָּהֶם : כִּיֵּךְ - כְּסִים סֵלֵךְ וּמוֹשְׁכֵךְ :
 (יד) כִּי־אִם וְכִרְתִּי אֶתְךָ וְחֲחִרִי טִיטֵב לֵךְ כְּפִתְרוֹנִי הָיִיתָ עִמָּדִי חֶסֶד : (יז) סֵלִי חֲרִי - סֵלִים סֵלֵם עֲמִיִם קְלוּפִים

באר רחובות דקדוקי רש"י

רְבוּתוֹ לְיוֹסֵף : (י) רָהָא וְדִלִּי אִין לוֹעֵר הִכִּי בְּמַלְת כְּפִרְחֵת הִיא כִּי מַשְׁמַת כַּמְקוֹם מַלְת אֲשֶׁר כְּפִרְחֵת (דוּזִיא כְּלִיאֵט)
 לְכַלְל גְּדוֹל הִיא דְּקִדּוּחַ דְּכִי־קַאֲשֶׁר לֹא תִלּוּחַ כִּי חֵם כְּלִיאֵן מִקּוֹר חִסְלָלָה כִּי־יִבֵּה מִתְפַּעֲלַת (אִיין וְחֲחִרֵט דוּגִשְׁטֵעֲלֵט וַיִּצְרַח חִין חִין
 צִיט) וְכִי־וְדִיכֵת כְּפִרְחֵת מִתְפַּעֲלַת הִיא (יִיא כְּלִיאֵט) עַל־מִדְּרַשׁ הִכִּי לֹאֲכֹף כַּאֲשֶׁר הִיא רַק כִּי־קַדְמִיּוֹן הִיא וְהִיא מִדְּרַשׁ רִשִׁי דְּהוֹנָה
 כְּפִרְחֵת (גַּלְיִין יִיא כְּלִיאֵט) : זִמְתָּ שְׂכַת עוֹדוּהִיא כְּפִרְחֵת נְדִמָה לִי כְּפִתְרוֹנִי כִלְוֵי הִיא טוֹרֶשֶׁת עַמְרֵשׁ כּוֹה דְכִי־יִי הָרִאשׁוֹנִים :
 כְּרָבֵר

רבו פנא תלמי מווגיא והיא ברו אפרחת אפיקת לבלוכהא ומן נר בשלה סגוליהא חזו עניני

ירושלמי

ואמר ליה יוסף דין הוויא פתרוניה דתילמא תלמיא
שרביטיא אינון תלתא אבהתי עלמא אברהם יצחק ויעקב
דמן בני בנייהון עתידין למישמעבדא בארעא דמצרים
ועתידין למתפרקא על ידי תלמא פרגסין קהימינין ואינון
מתילין בסגוליא ודי אקבת נסיבות ית עינביא ועצריה
יתרון בכסא דפרעה ויהבית ית כסא לגו כף ידו דפרעה
הוא כסא דפורענותא דפרעה עתיד למשמי בעיקבא :
ואף רב מווגיא לא מוקדיו אנך ד' תלמא תילמא טבא
הרין ברם פתרוניה דתלמא לא הנה יוסף אמר ליה ומן
במר דין פמר ליה יוסף היך מה דהוה אשר באפיו ואמר
ליה יוסף תלמא שרביטיא תלמא יומין אינון :

יוסף ית רוחצניה דלעיל ונקט רוחצניה דבר נש ואמר לרב מווגיא אלהו הנכרעני עמד בר יושג לך ותעבר דון
עמי טיבו והכר עלי קדם פרעה וחתנקעני מן בית אפיני הרין : טו ארום סנגב איתגניבית מן אנקא דעברא

ירושלמי

וקא תלמא פליו דרפיקא מקקטיון על רישי :

פליו דפימא נקיא על רישי : זי ובסלא עלא

מכל

מכלל יופי

מהומוהו (ישא פרעה את ראשו) : ידים ראשך שרווי
עתה כשפלא שאתה כמאסר (והשיבך) כפרת הוי' :
דכריס כח (והשיבך ימצרים) סגול הוי' : (כנך) מקום
מושכן שהיית נכון בו מתחלה ושרש כון : (כמשפט) :
ענין החוק והדת והתכונה :
וטעמו שתשוב לכן הפלך (יד) כי אם זכרני עבר
כחתלה עד שאס תזכרני אתך במקום עתיד (טו) כי
וזכרתי אל פרעה תוכל גנוב מקור מפועל : (גנבת
להוסיף מן הכית כזה : מבית אבי שהוא מאריך
העברים כי ידועה הייתה
משפחת העברים שהם האבות שרווי גרים בארץ כנען לפיכך
יחס הארץ אליהם : (כי שמו) מלרע שלא כמרגי :
(טז) וירא שר האופים ראה בלבו להשמעת אוניו הפהרון
כי טוב הוא והשב כי כן יאמר פתרון חלומו טוב : (סז)
חורין לבנים כלומר סלים עשויים מן המקלות המיוקלפות
והס לבנים אחרי הקלוף מענין אסתיא חור כרפס או מענין
מלטים כי ויקוב חור בולתו רוצה לומר סלים מקובים כי כן
יעשו אותם והוא כמו חורים וכן שוילבב (ראש
השלישי) כמו (שלישים) והדומים לו ובתלמוד ירושלמי
מפרש

יא חמי הנית עד דהבין כסא דפרעה כדו וגי :
יב ואמר ליה יוסף דין סוף פושרנא דתלמא תלמי
מווגיא תלמי אבהת עלמא אינון אברהם יצחק ויעקב דמן
בני בנייהון עתידין למישמעבדא למצרים כטיא וכליכנא
ובכל פולחנהא באנפי ברא ומן במר דון מתפרקו על
יד תלת בעיני ודי אקבת נסיבות ית עינביא ועצריה ויהוסי
לכסא דפרעה ויהבית ית כסא לידא דפרעה היא פילא
דרונקא דעתיד פרעה שתי בעקבא : ואת רב מווגיא
תקבל אגר טב על תלמך טב דתלמא ופישרניה דין
הוא לך תלמי מווגיא תלמא יומין הינון לפורקנך :
יג בסוף תלמי יומין ייעול קדם פרעה ויכרנך ויריס
ית רישך ביקר ויתבעך על שמושך ויתון כסא דפרעה
כדיה כהלכתא דמארה דהוית מווגיא : יד שבק
יוסף ית רוחצניה דלעיל ונקט רוחצניה דבר נש ואמר לרב מווגיא אלהו הנכרעני עמד בר יושג לך ותעבר דון
עמי טיבו והכר עלי קדם פרעה וחתנקעני מן בית אפיני הרין : טו ארום סנגב איתגניבית מן אנקא דעברא
ואף הקא לא עבדית מדעם ביש ארום שוואו יתי כבית
אפרי : טז ותמא רב נתחומי ארום יאת פשר
דהוא תמא פושרו תילמא ותכריה ושרי למללא בלשוון
דונקא ואמר ליוסף ארף אנא הוית תמי בתלמי וקא תלמא

ראיתו בתלמי : (י) (שריונים) סעיפים : (והיא כפורחת)
כעת שהיתה הנפן פורחת והוא הוצאת העלים כאותה שעה
עלה נצה והוא הבוסר והיתה אישכולות ומיד הכשירו
אשכולותיה עד שהיו ענבים כי לא יקראו ענבים עד שיתכשלו
וכמו כן כפורחת כן כראשית לה כמשיכודו כמו שפירשנו
ובעבור שהמעשה היה מהיר מאד השכיל יוסף ולקח הזמן
מועט ואמר ימים ולא חדשים ולא שנים : (נצה) שרשו
גוין ובא כהכלע עין הפועל בדגש הצדי והוא במפיקו והנפרד
גין ואמר כי הנפרד נצה בהא והראוי נצחה כמו משלו
(אצל פנה) שהראוי פנתה והוא הנכון מפני מלת עלתה
וענינו עין פרח : (הכשלו) בשול הפירות כמו בשול
הבשר כי כמו שאין ראוי לאכול הבשר קודם שיתכשל
כן אין ראוי לאכול הפירות קודם שיתכשלו
אלא שבשול הפירות הוא בשול הטבע ובשול הבשר וכיוצא
בו הוא בשול המעשה : (אשכולותיה) האלה כפרת
והגרגרים יקראו ענבים ואשר בו הגרגרים יקרא
אשכול : (יא) (ואשחט) ענין עצורו כן במשנה אין
סוחטין את הפירות להוציא מהן מיסקין : (אלכוס) כמו
ככוס כמו סוית כה ואל הארנות וצלתו : (יג) (בעור)
ענינו הזמן ההווה ופי' בכוף כלומר בסוף שלשה ימים

